05/08/2024

5 Αυγούστου: Εορτάζει ο Άγιος Ευγένιος ο Αιτωλός

/ Βίοι Αγίων

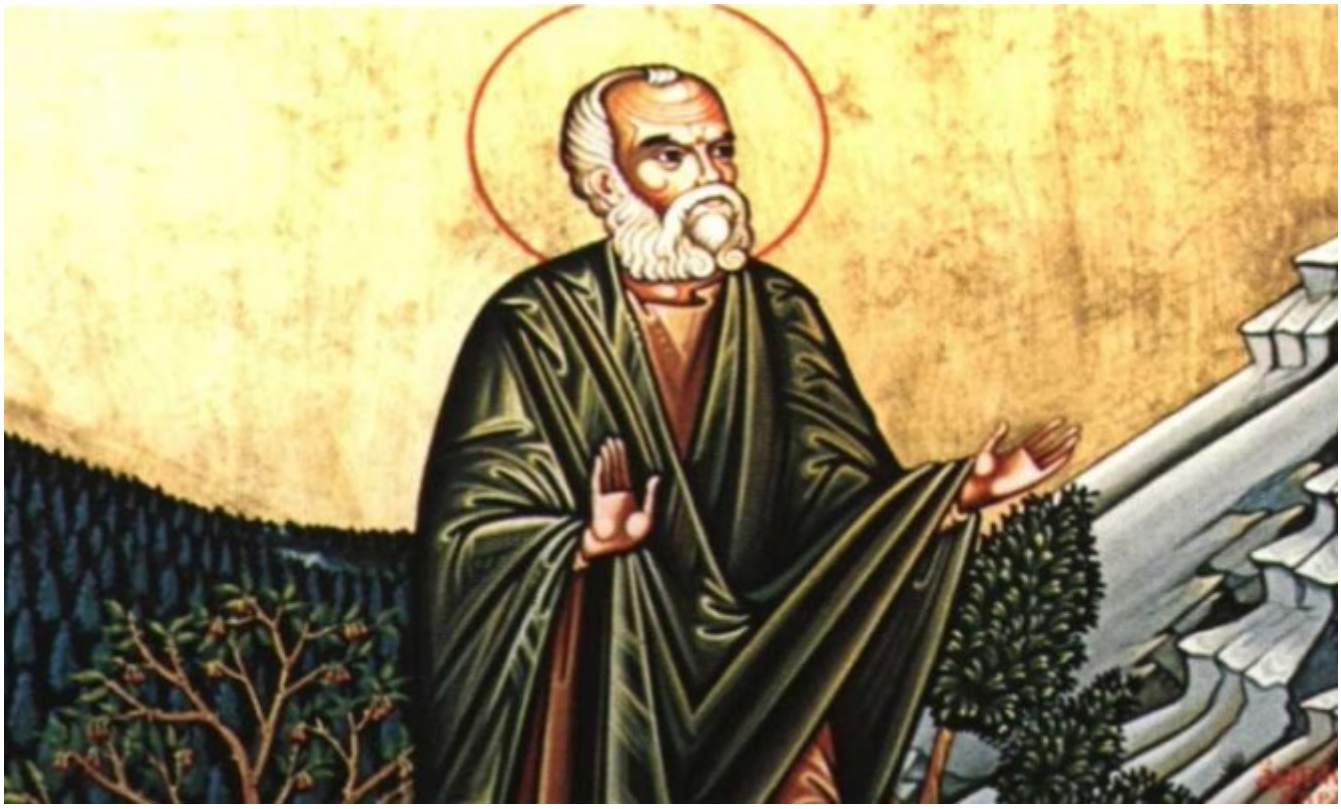

Η Εκκλησία εορτάζει σήμερα, 5 Αυγούστου, τα Προεόρτια της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος και τιμά τη μνήμη του Ιερομάρτυρος Φαβίου (Φαβιανού) Ρώμης, της Αγίας Νόννας, μητέρας του Γρηγορίου του Θεολόγου, και του Αγίου Ευγενίου του Αιτωλού (†1682).

Άγιος Ευγένιος ο Αιτωλός : Ο μεγάλος διδάσκαλος του Γένους

- ***Γράφει ο Λάμπρος Σκόντζος, Θεολόγος***

Πολλοί από τους αγίους της Εκκλησίας μας υπήρξαν στα μαύρα χρόνια της τουρκοκρατίας διδάσκαλοι του Γένους μας. Ένας από αυτούς είναι και ο άγιος Ευγένιος ο Αιτωλός, μια μεγάλη πνευματική και χαρισματική προσωπικότητα, ο οποίος έβαλε τη δική του σφραγίδα στην προάσπιση της Ορθοδοξίας και στην υπόθεση της παιδείας του υπόδουλου ορθοδόξου ελληνικού λαού μας.

Έζησε τον 17ο αιώνα, στην εποχή της πιο σκληρής δουλείας για τους υπόδουλους λαούς της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Γεννήθηκε στο χωριό Μέγα Δένδρο, κοντά στο Θέρμο της Αιτωλίας το 1597. Στο ξακουστό χωριό που γεννήθηκε αργότερα ο έτερος μεγάλος άνδρας της Αιτωλίας Κοσμάς ο Αιτωλός. Καταγόταν από φτωχούς, αλλά ευσεβείς γονείς, τον Νικόλαο και τη Στάμω, με το επώνυμο Γιαννούλης. Έμεινε ορφανός και ο πατέρας του ξαναπαντρεύτηκε, αλλά η μητριά του τον κακομεταχειρίζονταν. Από μικρός είχε δύο πόθους, τον μοναχικό βίο και την μάθηση. Έτσι πολύ νέος προσήλθε στο μοναστήρι της Παναγίας Βλοχού, κοντά στο Αγρίνιο.

Εκεί έμαθε τα πρώτα γράμματα και εκκλησιαστική μουσική από τον λόγιο Γέροντα Αρσένιο, με τον οποίο συνδέθηκε με φιλία. Μετά ακολούθησε τον Αρσένιο στα Άγραφα. Κατέληξαν στη Μονή Τροβάτου Αγράφων, όπου υπήρχαν δύο ενάρετοι και γραμματισμένοι Γέροντες, ο Αντώνιος και ο Βαρθολομαίος, για να αυξήσει τις γραμματικές του γνώσεις και να μυηθεί στην μοναχική ζωή. Ας σημειωθεί πως η περιοχή των Αγράφων είχαν γίνει εστία πνευματικής αναγεννήσεως της υποδούλου Ελλάδος, λόγω της εκεί χαλαρής τουρκικής δουλείας.

Σε ηλικία μόλις δεκαεπτά ετών, το 1616, πήγε στην ξακουστή Μονή Τατάρνης, όπου εκάρη μοναχός και μετά από δύο χρόνια χειροτονήθηκε διάκονος. Κατόπιν ακολούθησε το Γέροντά του Αρσένιο στο Άγιο Όρος και εγκαταστάθηκε στην Ιερά Μονή Ξηροποτάμου, όπου γνώρισε και συνδέθηκε μαζί του με τον σχολάζοντα επίσκοπο Χαραλάμπη. Εκεί έμαθε την αρχαία ελληνική γλώσσα και τις άλλες επιστήμες. Μελέτησε σε βάθος τους αρχαίους κλασικούς συγγραφείς. Όταν ολοκλήρωσε εκεί τις σπουδές του, πεζοπορώντας για πολλές ημέρες επέστρεψε στα Άγραφα στη Μονή Τροβάτου.

Στα 1619 μετέβη στην Αλεξάνδρεια, όπου χειροτονήθηκε πρεσβύτερος από τον δυναμικό Πατριάρχη Αλεξανδρείας (και μετέπειτα Οικουμενικό Πατριάρχη) Κύριλλο Λούκαρι, με τον οποίο συνδέθηκε με βαθειά φιλία και αφοσίωση και στη συνέχεια στην Ιερά Μονή Σινά του θεοβαδίστου όρους. Κατόπιν μετέβη για προσκύνημα στους Αγίους Τόπους, όπου υπηρέτησε από το 1619 μέχρι το 1622 ως

εφημέριος του πατριαρχικού παρεκκλησίου Αγίου Κωνσταντίνου. Εκεί ένωσε το δικό του αγώνα με τον αγώνα των αγιοταφιτών πατέρων για τη διάσωση των Ιερών Προσκυνημάτων και ιδιαίτερα του Παναγίου Τάφου από τις ανίερες ραδιουργίες των αιρετικών παπικών και Αρμενίων.

Όμως επειδή ήθελε να συμπληρώσει τις σπουδές του και να βοηθήσει το υπόδουλο Γένος, γύρισε στην Ελλάδα και φοίτησε σε σχολές, αρχικά στα Τρίκαλα και μετά στην Κεφαλονιά, όπου σπούδασε κοντά στον σοφό δάσκαλο Παΐσιο Μεταξά. Ακολούθως στη Ζάκυνθο, όπου μαθήτευσε κοντά στο φημισμένο δάσκαλο Θεόφιλο Κορυδαλλέα, όπου έμεινε κοντά του επτά χρόνια, από το 1629 μέχρι το1636. Ήδη είχε αναδειχθεί σε μια σπουδαία πνευματική προσωπικότητα.

Στα 1636, ο νέος Οικουμενικός Πατριάρχης Κύριλλος Λούκαρις, ο οποίος μόλις ανέβηκε στον πατριαρχικό θρόνο, αποφάσισε να αναβαθμίσει την πατριαρχική Μεγάλη του Γένους Σχολή. Γι’ αυτό κάλεσε τον Θεόφιλο Κορυδαλλέα να αναλάβει τη διεύθυνση της Σχολής. Ο Θεόφιλος πήρε μαζί του και τον Ευγένιο, ο οποίος τοποθετήθηκε ως εφημέριος στο Ναό του Κοντοσκαλίου. Λίγο μετά μαθήτευσε κοντά στο δάσκαλο Μελέτιο Συρίγο, αλλά επέστρεψε και πάλι στον Κορυδαλλέα. Ο Πατριάρχης Κύριλλος τον πήρε κοντά του, ως άμεσο συνεργάτη του. Αυτό είχε ως αφορμή να βιώσει από κοντά τις περιπέτειες και τους διωγμούς του μαρτυρικού Πατριάρχη, λόγω της προσήλωσης του στην Ορθοδοξία. Έζησε και το μαρτυρικό τέλος του, υπήρξε αυτόπτης μάρτυρας του στραγγαλισμού του από τους Γενίτσαρους, ύστερα από τις ραδιουργίες των αιρετικών ιησουιτών της Πόλης. Είναι αυτός που συνέθεσε κατόπιν την ακολουθία προς τιμή του!

Στη συνέχεια υπέστη και ο ίδιος ο Ευγένιος διωγμούς, ως φίλος και συνεργάτης του Λουκάρεως, από τον τουρκόφιλο και λατινόφιλο Πατριάρχη Κύριλλο Κονταρή, ο οποίος και τον καθαίρεσε! Αλλά το 1639, μετά την αποκατάσταση της εκκλησιαστικής τάξεως, ο νέος Πατριάρχης Παρθένιος Α΄ τον αποκατέστησε πανηγυρικά.

Όμως σκέφτηκε πως τον είχαν ανάγκη οι υπόδουλοι συμπατριώτες του. Θεώρησε πως το Γένος είχε ανάγκη από παιδεία για να αφυπνιστεί και πως τα δικά του εφόδια έπρεπε να τα δώσει στους αδελφούς του. Γι’ αυτό έφυγε από την Πόλη και εγκαταστάθηκε στην Άρτα, όπου διεύθυνε την εκεί σχολή ως το 1640. Το 1641 τον βρίσκουμε δάσκαλο στο Αιτωλικό, όπου ταλαιπωρήθηκε και κλείστηκε στη φυλακή από τους Τούρκους και κατόπιν στο Μεσολόγγι, όπου δίδαξε ως το 1645.

Λίγο μετά έφυγε για το Καρπενήσι, όπου ανήγειρε μεγάλο Ναό της Αγίας Τριάδος καιν στον περίβολό του ίδρυσε την περίφημη Σχολή Ανωτέρων Γραμμάτων, η οποία απέβη κέντρο πνευματικής αναγεννήσεως της ευρύτερης περιοχής και από την

οποία αποφοίτησαν σπουδαίες προσωπικότητες, όπως ο ονομαστός δάσκαλος του Γένους Αναστάσιος Γόρδιος.

Στο Καρπενήσι δέχτηκε ανελέητο πόλεμο από ανθρώπους που δεν ήθελαν την ανάπτυξη της παιδείας. Γι’ αυτό στα 1661 μετέβη στα Βραγγιανά τη Ευρυτανίας, όπου ίδρυσε την εκεί σπουδαία σχολή στη Μονή της Αγίας Παρασκευής, η οποία αργότερα ονομάστηκε «Ελληνομουσείον Αγράφων». Παράλληλα με το εκεί διδακτικά του καθήκοντα, ασκούσε και πλούσιο ιεραποστολικό και πνευματικό έργο. Με δικές του ενέργειες ιδρύθηκε σχολή και στο Αιτωλικό.

Στα 1675 ξαναγύρισε στο Καρπενήσι, όπου δίδαξε για κάποιο καιρό. Περιπλανήθηκε στη Ναύπακτο, Μεσολόγγι, και Αιτωλικό, γύρισε στη Μονή Τατάρνας, όπου παρέμεινε λίγο καιρό για την προσωπική του ανάπαυση και περισυλλογή. Στη συνέχεια ανέβηκε ξανά στα Βραγγιανά, όπου δίδαξε στη Σχολή ως το 1680.

Το 1682 αρρώστησε και κοιμήθηκε ειρηνικά στις 5 Αυγούστου, παραμονή της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος. Ετάφη στην Μονή της Αγίας Παρασκευής, σε τάφο που ο ίδιος είχε ετοιμάσει από πριν. Η αγιοκατάταξή του έγινε το 1982 και η μνήμη του ορίστηκε να τελείται στις 5 Αυγούστου. Ασματική του ακολουθία συνέταξε ο γνωστός μοναχός υμνογράφος Γεράσιμος Μικραγιαννανίτης.

Ο άγιος Ευγένιος υπήρξε μια χαρισματική εκκλησιαστική και πνευματική προσωπικότητα. Ένας φωτισμένος άνθρωπος, και ένας αφιερωμένος κληρικός, απόλυτα προσηλωμένος στην Ορθοδοξία, για την οποία έδωσε σκληρούς αγώνες για τη διάσωσή της από τις πλεκτάνες των αιρετικών δυτικών παπικών και προτεσταντών. Μας άφησε αξιόλογο συγγραφικό έργο και σπουδαίας σημασίας επιστολές, οι οποίες αποπνέουν άρωμα γνήσιας Ορθοδοξίας και βαθειάς ελληνομάθειας. Συγκαταλέγεται στους Διδασκάλους του Γένους και στους μεγάλους εκκλησιαστικούς καθοδηγητές της Εκκλησίας μας.